

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 35.304.06.61.33

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2024.5/07>**Горник В.Г.**

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

Євмєєв О.Л.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

Сімак С.В.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МЕХАНІЗМИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

У статті досліджено цифровізацію публічного управління в контексті регіональних економічних трансформацій та їх вплив на механізми цифровізації публічної служби. Визначено, що цифровізація публічного управління означає спроможність переведення державних сервісів в електронну форму, застосування нових інструментів державної комунікації, що значно спрощує цілу низку процедур через використання інформаційних технологій та сприяє налагодженню дієвої співпраці органів державної влади з громадянами через електронні засоби. Розглянуто два підходи щодо змісту та особливостей цифровізації. Перший акцентує увагу на технічних аспектах активізації поширення цифрових технологій на всі сфери суспільного розвитку та на всі процеси функціонування суспільства, що орієнтоване на покращення взаємодії учасників, запровадження інформаційно-комунікативних технологій у діяльність та комунікацію. Згідно другого підходу відбувається суттєва зміна функціонування суспільства, формування інститутів на основі цифрових технологій, що призводить до зміни самої парадигми розвитку суспільства. Досліджено основні фактори, які впливають на стан і розвиток регіональних економічних систем, а саме: географічне положення, що впливає на спроможність і швидкість здійснення процесів співробітництва між регіонами; економічні ресурси, що сприяють домінуванню того чи іншого виду економічної діяльності в регіоні; історична спадковість, яка характеризує наявність тих чи інших виробництв та певних видів товарів і зберігає такі традиції в галузях; нормативно-правове забезпечення; створення сприятливого інвестиційного клімату; інфраструктурне забезпечення та розвиток технологій; демографічна складова; наявність міжрегіональної співпраці у прикордонних регіонах; спеціалізація регіонів. Визначено напрями подолання перешкод цифровізації регіонів. Розглянуто позитивні зрушення у напрямі цифровізації регіонів. Встановлено, що процеси цифровізації на регіональному рівні створили умови для підвищення професіоналізму державних службовців, зокрема в сфері надання адміністративних послуг. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності державної служби, покращенню її іміджу, професіоналізму.

Ключові слова: цифровізація, публічне управління, регіональні економічні трансформації, державна служба, адміністративні послуги.

Постановка проблеми. Розвиток публічного управління на сучасному етапі характеризується впровадженням цифрових технологій в систему прийняття та реалізації державно-управлінських рішень, надання адміністративних послуг, формування механізмів реалізації державної політики у всіх сферах суспільного розвитку. Сучасна цифрова сервісна держава передбачає надання

електронних адміністративних послуг, що значно знижує рівень бюрократії та корупції. Цифровізація публічного управління вносить суттєві зміни в процеси функціонування суспільства, формування інститутів на основі цифрових технологій, що призводить до зміни самої парадигми суспільного розвитку. Таким чином, цифрові технології стають сутністю процесів публічного управління

та його ресурсним забезпеченням. Широке впровадження інформаційних технологій на державній службі сприяє ефективності діяльності органів влади, спрощує виконання управлінських функцій завдяки автоматизації виконавчих процесів, що значно зменшує використання ресурсів, в тому числі й часових, для виконання тих чи інших завдань. У Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки серед напрямів цифрової трансформації регіонів визначено такі, що стосуються реінжинірингу публічних послуг, забезпечення електронної взаємодії між національними реєстрами, реєстрами органів місцевого самоврядування. Це має позитивний вплив на регіональні економічні трансформації і є важливим кроком у формуванні цифрової держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед значної кількості публікацій, присвячених процесам цифровізації публічного управління, розвитку електронного урядування можна виділити такі, що відображають теоретичні аспекти даних процесів. Серед них науковці Г. Почепцов, С. Чукут, В. Куйбіда, О. Карпенко, Н. Атаманова, І. Луначенко, О. Савченко та інші. Практичні аспекти запровадження інформаційних технологій у систему публічного управління досліджені у роботах таких вчених: В. Дрешпака, Н. Грицяк, І. Лопушинського, І. Макарова, Ю. Пігарєва, Г. Почепцова, Н. Перепелюкової, Н. Іванової, В. Сиротіна та ін. Разом з тим цифровізація як інструмент публічного управління в контексті регіональних економічних трансформацій та їх вплив на механізми цифровізації публічної служби залишається поза увагою дослідників.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження цифровізації як інструменту публічного управління в контексті регіональних економічних трансформацій та їх впливу на механізми цифровізації публічної служби.

Виклад основного матеріалу. Цифровізація публічного управління означає спроможність переведення державних сервісів в електронну форму, застосування нових інструментів державної комунікації, що значно спрощує цілу низку процедур через використання інформаційних технологій та сприяє налагодженню дієвої співпраці органів державної влади з громадянами через електронні засоби. З метою широкого запровадження цифрових технологій в систему публічного управління в Україні створено Міністерство цифрової трансформації України, діяльність якого спрямована на формування та реалізацію державної політики у сферах:

цифровізації, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства;

розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян;

відкритих даних, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, розвитку інфраструктури широкосмислового доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної комерції та бізнесу;

надання електронних та адміністративних послуг;

електронних довірчих послуг;

розвитку ІТ-індустрії [6].

Дослідники розрізняють два підходи щодо змісту та особливостей цифровізації [8]. Перший акцентує увагу на технічних аспектах активізації поширення цифрових технологій на всі сфери суспільного розвитку та на всі процеси функціонування суспільства, що орієнтоване на покращення взаємодії учасників, запровадження інформаційно-комунікативних технологій у діяльність та комунікацію. Згідно другого підходу відбувається суттєва зміна функціонування суспільства, формування інститутів на основі цифрових технологій, що призводить до зміни самої парадигми розвитку суспільства. Таким чином, цифрові технології стають сутністю процесів публічного управління, його ресурсним забезпеченням. Отже, сучасні трансформаційні процеси в напрямі розвитку цифрового публічного управління, цифрового суспільства вказують на формування нової, цифрової парадигми суспільного розвитку, що стосується й усіх рівнів системи публічного управління.

В даному контексті також відбуваються й регіональні економічні трансформації. У праці [5] регіональні економічні системи в загальному вигляді розглядаються через певні особливості їх історичного, географічного положення, ресурсні можливості. Виділено основні фактори, які впливають на стан і розвиток регіональних економічних систем [5], а саме: географічне положення, що впливає на спроможність і швидкість здійснення процесів співробітництва між регіонами; економічні ресурси, що сприяють домінуванню того чи іншого виду економічної діяльності в регіоні; історична спадковість, яка характеризує наявність тих чи інших виробництв та певних видів товарів і зберігає такі традиції в галузях; нормативно-правове забезпечення; створення сприятливого інвестиційного клімату; інфраструктурне забезпечення

та розвиток технологій; демографічна складова; наявність міжрегіональної співпраці у прикордонних регіонах; спеціалізація регіонів.

У Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки визначено конкретні напрями щодо цифрової трансформації регіонів. Дані напрями мають також вплив на регіональні економічні трансформації, оскільки вони стосуються проведення реінжинірингу публічних послуг, забезпечення їх впровадження через Єдиний державний веб-портал електронних послуг “Портал Дія”, а також отримання таких послуг через смартфон та через мобільний додаток; забезпечення електронної взаємодії між національними реєстрами, реєстрами органів місцевого самоврядування; забезпечення розвитку платформ та офіційних порталів органів місцевого самоврядування; впровадження та поширення в регіонах інтегрованої системи електронної ідентифікації; забезпечення переведення пріоритетних публічних послуг, у тому числі відкритих даних та інструментів електронної демократії, в електронну форму; впровадження використання систем відеоспостереження, контролю за якістю повітря, рівнем забруднення на будівлях державних органів, соціальних закладів та комунальних установ для створення загальнодержавної мережі фіксації подій та природних явищ [5].

Для досягнення визначених цілей Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки варто звернути увагу на розвиток різних аспектів цифровізації регіональних економічних систем. Перш за все, у праці [5] вказується на актуальність розвитку цифрової інфраструктури, що має бути базою для розвитку цифрових сервісів та інновацій. Важливим є розвиток цифрових інновацій за рахунок регіональної підтримки впровадження цифрових інновацій в різних галузях (сільське господарство, промисловість, освіту, охорону здоров'я). Розвиток електронного уряду дає змогу громадянам та бізнесу покращити взаємодію з органами влади й отримувати різні послуги онлайн [5].

Розвиток електронного урядування з метою покращення тристоронньої взаємодії можна розглядати через призму теорії регіональної інноваційної системи, яка оснований на наукових положеннях теорії Й. Шумпетера та вивчає взаємодію між наукою, бізнесом та владою на регіональному рівні. В даному контексті регіональний економічний простір розглядається як платформа для інновацій та технологічного розвитку. Такий підхід посилює роль інновацій і технологічних змін

у стимулюванні регіонального розвитку, відповідно до якого регіони можуть досягти стійкого економічного зростання, сприяючи інноваціям і підприємству та створюючи середовище, яке підтримує розвиток і поширення нових технологій [2].

Світові тенденції цифровізації свідчать про деяке відставання регіонів України від даних процесів. Це вимагає необхідності активізації реалізації стратегій цифрової трансформації регіонів, оскільки цифровізація впливає на якісні характеристики економічного розвитку, зменшує асиметричність соціально-економічних нерівностей регіонального розвитку, оптимізує територіальну організацію різномірних процесів [1]. Статистичні спостереження, проведені в праці [1], свідчать про досить високу диференціацію за значеннями індексу цифрової трансформації та його складовими. Наприклад, у 2022 році найбільш високий рівень за індексом цифрової трансформації мала Дніпропетровська область, найнижче значення – Запорізька область. Інші регіони України мають недостатній рівень цифрової трансформації, що становить проблему для прискорення повоєнного відновлення економіки України. З метою підвищення рівня цифровізації регіональної економіки потрібно підвищувати ефективність економічних систем різних рівнів через впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах економічного та суспільного життя за рахунок активізації та популяризації використання цифрових технологій, платформ, мереж, розвитку електронного бізнесу й електронної комерції, впровадження цифрових та інформаційно комунікаційних технологій в економіку [1].

Таким чином, у праці [1] визначено напрями подолання перешкод цифровізації регіонів, головними з яких є забезпечення умов та системи стимулювання використання цифрових технологій, розвиток е-бізнесу та е-комерції; забезпечення створення програмних продуктів, спеціальних комп'ютерних систем та мереж; формування регіональних цифрових платформ як системи технічних засобів, правил та нор та інше [1].

Підвищення показників цифровізації регіонів взаємопов'язане з розвитком механізмів цифровізації державної служби. Тому важливим є здійснення підвищення кваліфікації державних службовців у даній сфері. Сучасні процеси, запроваджені Міністерством цифрової трансформації, пов'язані перш за все, з упровадженням актуальних електронних сервісів в кожній громаді. Це обумовлює розширення функцій, запровадження

нових посад. Так, у праці [9] вказано, що у більшості областей введено посади заступників голів обласних державних адміністрацій з цифровізації (Chief Digital Transformation Officer). Наступним кроком має бути запровадження таких посад на рівні територіальних громад. До основних функцій таких посад належать ведення електронних реєстрів, процесів, пов'язаних з наданням послуг. Це значно удосконалює управлінські процеси, забезпечує інституційну спроможність для впровадження проектів на місцевому рівні, а також сприяє налаштуванню взаємодії між локальними та національними системами за допомогою цифрових рішень, впровадженню змін в регіонах [9].

У процесі здійснення цифровізації на регіональному рівні окреслено низку очікуваних результатів [10], до яких відносять: «пакет цифровізації громади» – дорожня мапу, інструкції, приклади нормативних документів, які були опубліковані на новому порталі Дія. Цифрова Громада; створення Smart City Club – майданчику, де профільні представники великих міст країни щотижня обмінюються найкращими практиками та знаходять рішення для прискорення цифрової трансформації міст. Крім того, головними напрямками підвищення стану цифровізації регіонів визначено [10]:

- здійснення адміністративних послуг онлайн або ж доступних послуг за одне відвідування ЦНАПу;
- забезпечення доступу до швидкісного інтернету в кожному населеному пункті;
- підвищити цифрову грамотність, що надасть можливість та вміння населенню користуватися онлайн послугами.

Позитивними зрушеннями у напрямі цифровізації регіонів науковці [11] відзначають наступні:

- відкриття найбільшої в Україні кількості центрів надання адмінпослуг;
- проведення у співпраці із партнерами тренінгів з питань цифрової гігієни та кібербезпеки для представників усіх територіальних громад;
- належне ресурсне забезпечення;
- підтримка створення та розбудови Закарпатського ІТ-кластера, допомога в релокації, оформленні необхідних документів, відновленні роботи, забезпеченні працівників, а також сприяння у пошуку потенційних клієнтів та інвестицій.

Отже, процеси цифровізації на регіональному рівні створили умови для підвищення професіоналізму державних службовців, зокрема в сфері надання адміністративних послуг. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності державної

служби, покращенню її іміджу, професіоналізму. У Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України було визначено низку принципів, які є актуальними й в умовах сьогодення. Зокрема, забезпечення рівного доступу до продуктів інформаційно-комунікаційних технологій для кожного громадянина; орієнтація на міжнародне та регіональне співробітництво в контексті інтеграції з Європейським Союзом [3]. Так, важливими і актуальними залишаються проблеми щодо налагодження прямого та безперешкодного доступу людей, що проживають в маленьких містах та сільській місцевості до всіх видів державних послуг.

У праці [4] вчений виділяє існуючі в Україні проблемні фактори, серед яких кадрова криза; застаріле матеріально-технічне забезпечення; неврегульованість окремих аспектів надання електронних послуг на законодавчому рівні; обмежене фінансування. Тому одним із головних завдань цифровізації регіонів є формування ефективної системи державної служби, що передбачає здійснення управління кадровим потенціалом, підбору відповідних фахівців на посади. З метою вирішення кадрових проблем створювалися різні проекти, діяльність яких була спрямована на підвищення ефективності прийняття управлінських рішень; створення електронних баз для формування та ведення кадрової документації; забезпечити вільний доступу громадян до інформації про людські ресурси [4].

Висновки. Серед існуючих підходів щодо змісту та особливостей цифровізації дослідниками виділено два основних. Перший акцентує увагу на технічних аспектах активізації поширення цифрових технологій на всі сфери суспільного розвитку та на всі процеси функціонування суспільства, другий стосується суттєвої зміни функціонування суспільства, формування інститутів на основі цифрових технологій, що призводить до зміни самої парадигми розвитку суспільства.

Для досягнення визначених цілей Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки варто звернути увагу на розвиток цифрової інфраструктури, цифрових інновацій. З метою покращення рівня цифровізації регіональної економіки потрібно підвищувати ефективність економічних систем різних рівнів через впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всіх сферах економічного та суспільного життя за рахунок активізації та популяризації використання цифрових технологій, платформ,

мереж, розвитку електронного бізнесу й електронної комерції, впровадження цифрових та інформаційно комунікаційних технологій в економіку.

Процеси цифровізації на регіональному рівні створили умови для підвищення професіоналізму державних службовців, зокрема в сфері надання

адміністративних послуг, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності державної служби, покращенню її іміджу, професіоналізму.

Перспективами подальших досліджень має бути аналіз впливу цифровізації на регіональні економічні трансформації.

Список літератури:

1. Дергалюк М. О. Розвиток регіональних економічних систем на засадах трансформації потенціалоформуючого простору в умовах цифровізації. Реферат дис... д.е.н. Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Київ, 2024. 42 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/509e9622-b143-4a3c-bdd8-127ebd4d9a36/content> (дата звернення: 19.11.2024 р.).
2. Іванова Н. Трансформація потенціалу регіональних економічних систем: наслідки повномасштабного вторгнення та перспективи повоєнного відновлення. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. № 4 (36). С. 183-206.
3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки. / Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. 2018. № 67-р.
4. Неліпа Д. Вплив діджиталізації на розвиток державної служби в Україні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Державне управління. 2022. № 2 (16). С. 22-27.
5. Перепелюкова О. В. Особливості розвитку регіональних економічних систем рна засадах цифровізації в умовах повоєнного відновлення. Проблеми економіки. 2023. № 3 (57). С. 142-148.
6. Питання Міністерства цифрової трансформації. Постанова. Кабінет Міністрів України. 18 вересня 2019 р. № 856. URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry>
7. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова. Кабінет Міністрів України. 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
8. Сиротін В. Д. Сутність та особливості цифровізації у сфері публічного управління. Проблеми сучасних трансформації. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2023. № 8. URL: https://reicst.com.ua/pmtl/issue/view/issue_8_2023 (дата звернення: 17.11.2024 р.).
9. Цифрова трансформація регіонів: які послуги отримали українці за рік. Міністерство трансформації України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/cifrova-transformaciya-regioniv-yaki-poslugi-otrimali-ukrayinci-za-rik> (дата звернення: 21.11.2024 р.).
10. Цифрова трансформація регіонів – покращення щоденного життя кожного українця. 19 травня 2021 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/cifrova-transformaciya-regioniv-pokrashchennya-shchodennogozhittya-kozhnogo-ukrayincya>. (дата звернення: 21.11.2024 р.).
11. Чубарь О. Г., Русин О. О. Сучасні прояви цифрової трансформації регіонів України (за матеріалами Закарпатської області). Економіка та суспільство. 2023. № 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2294> (дата звернення: 21.11.2024 р.).

Hornyk V.H., Yevmieshkina O.L., Simak S.V. DIGITALIZATION AS A PUBLIC ADMINISTRATION TOOL IN THE CONTEXT OF REGIONAL ECONOMIC TRANSFORMATIONS AND THEIR IMPACT ON PUBLIC SERVICE DIGITIZATION MECHANISMS

The article examines the digitalization of public administration in the context of regional economic transformations and their impact on the mechanisms of digitalization of public service. It has been determined that the digitalization of public administration means the ability to transfer government services to electronic form, the use of new tools of government communication, which significantly simplifies a number of procedures through the use of information technologies and contributes to the establishment of effective cooperation between government bodies and citizens through electronic means. Two approaches to the content and features of digitalization are considered. The first focuses on the technical aspects of activating the spread of digital technologies to all spheres of social development and to all processes of the functioning of society, which is focused on improving the interaction of participants, the introduction of information and communication technologies into activities and communication. According to the second approach, there is a significant change in the functioning of society, the formation of institutions based on digital technologies, which leads to a change in the very paradigm of the development of society. The main factors influencing the state and development of regional economic systems have been studied, namely: geographical location, which affects the capacity and speed of cooperation processes between regions; economic resources that contribute to the dominance of one or another type of economic activity in the region; historical heritage, which characterizes the presence

of certain industries and certain types of goods and preserves such traditions in industries; regulatory and legal support; creation of a favorable investment climate; infrastructure support and technology development; demographic component; presence of interregional cooperation in border regions; specialization of regions. The directions for overcoming obstacles to the digitalization of regions are identified. Positive developments in the direction of the digitalization of regions are considered. It is established that the processes of digitalization at the regional level have created conditions for increasing the professionalism of civil servants, in particular in the field of providing administrative services. This contributes to increasing the competitiveness of the civil service, improving its image, and professionalism.

Key words: *digitalization, public administration, regional economic transformations, civil service, administrative services.*